

**BIOMEDICAL SCIENCE DISCOURSE AND DENTISTS'
ORAL HEALTH PROMOTION CONCEPTS:
A CASE STUDY IN CHIANG MAI**

SONGVUTH TUONGRATANAPHAN

**A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT
OF THE REQUIREMENTS FOR THE DEGREE OF
DOCTOR OF PHILOSOPHY
(MEDICAL AND HEALTH SOCIAL SCIENCES)
FACULTY OF GRADUATE STUDIES
MAHIDOL UNIVERSITY
2004**

**ISBN 974-04-4985-9
COPYRIGHT OF MAHIDOL UNIVERSITY**

วาทกรรมการแพทย์แบบวิทยาศาสตร์กับแนวคิดการส่งเสริมสุขภาพช่องปากของทันตแพทย์
กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ (BIOMEDICAL SCIENCE DISCOURSE AND
DENTISTS' CONCEPT ON ORAL HEALTH PROMOTION: CASE IN
CHIANG MAI)

ทรงวุฒิ ตวงรัตนพันธ์ 4137868 SHMS/D

ปร.ด. (สังคมศาสตร์การแพทย์และสาธารณสุข)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์: ลือชัย ศรีเงินยวง, Ph. D. (Medical Anthropology),
พิมพ์วัลย์ บุญมงคล, Ph.D.(Medical Anthropology), อารยัน ตระหง่าน (Health Policy and
Management)

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวาทกรรมการแพทย์แบบวิทยาศาสตร์กับแนวคิด
การส่งเสริมสุขภาพช่องปากของทันตแพทย์ โดยผ่านการดำเนินสุขภาพช่องปากของทันตแพทย์ใน
ระบบบริการสุขภาพของจังหวัดเชียงใหม่และผ่านกระบวนการศึกษาของนักศึกษาทันต
แพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูลที่หลากหลายได้แก่ การสัมภาษณ์เชิง
ลึก การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมเป็นต้น ระยะเวลาเก็บข้อมูลตั้งแต่เดือนเมษายน – กันยายน 2546
ผู้ให้ข้อมูลหลักคือทันตแพทย์ในสถานบริการภาครัฐและเอกชนและนักศึกษาทันตแพทย์ การ
วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแยกแยะข้อมูล การตีความและการให้ความหมายตามประเด็นต่างๆ

ผลการศึกษาพบว่าทันตแพทย์ไม่สามารถจำแนกความแตกต่างระหว่างแนวคิดการส่งเสริม
สุขภาพและการป้องกันโรค แนวคิดการส่งเสริมสุขภาพของทันตแพทย์ถูกจัดวางอยู่บนพื้นฐานของ
วาทกรรมการแพทย์แบบวิทยาศาสตร์ที่มุ่งเน้นที่โรคและกลุ่มเป้าหมายเสี่ยง ทันตแพทย์คุ้นเคยกับ
การอธิบายโรคในช่องปากภายใต้กลไกทางระบาดวิทยาและชีวเคมี วาทกรรมการแพทย์แบบ
วิทยาศาสตร์ ที่ล้อมกรอบแนวคิดการส่งเสริมสุขภาพช่องปากของทันตแพทย์ถูกสร้างขึ้นและผลิต
ซ้ำภายในระบบการศึกษาทันตแพทยศาสตร์และในระบบบริการสุขภาพของจังหวัดเชียงใหม่
แนวคิดการส่งเสริมสุขภาพช่องปากของทันตแพทย์เกี่ยวข้องกับระบบวัฒนธรรมชีวการแพทย์
วิชาชีพทันตแพทย์และระบบราชการสาธารณสุข การศึกษานี้มีข้อเสนอแนะว่า จำเป็นที่ต้องปฏิรูป
แนวคิดด้านสุขภาพทั้งในระบบการศึกษาทันตแพทยศาสตร์และในระบบบริการสุขภาพ โดยมุ่งเน้น
ที่สุขภาพมากกว่าโรคในช่องปาก และให้ความสำคัญกับผู้ป่วยเป็นศูนย์กลางแทนการมุ่งเฉพาะฟัน
ของแต่ละคน

**BIOMEDICAL SCIENCE DISCOURSE AND DENTISTS' CONCEPT ON ORAL
HEALTH PROMOTION: CASE IN CHIANG MAI**

SONGVUTH TUONGRATANAPHAN 4137868 SHMS/D

Ph.D. (MEDICAL AND HEALTH SOCIAL SCIENCES)

THESIS ADVISORS: LUECHAI SRIGERNYUANG, Ph.D. (MEDICAL ANTHROPOLOGY), PIMPAWAN BOONMONGKON, Ph.D. (MEDICAL ANTHROPOLOGY), ARAYAN TRANGARN, Ph.D. (HEALTH POLICY AND MANAGEMENT)

ABSTRACT

The purpose of the thesis is to study dentists' concept on oral health promotion in Chiang Mai based on biomedical science discourse. The study was conducted by means of dentists' performance of oral health promotion in the health service system in Chiang Mai as well as the learning process of dental students in the Faculty of Dentistry, Chiang Mai University. The methods for data collection were in-depth interviews and observations of a sample comprising 21 dentists and 16 dental students.

It was found that dentists' concept on oral health promotion was based on biomedical science discourse which focused on disease as well as high risk groups. Dentists were accustomed to explaining the etiology of oral disease within the epidemiological framework and the field of biochemistry. This discourse was adjusted and adapted to the process of dental education as well as the oral health system. The activities of oral health promotion, such as oral check-ups, dental health education and oral health surveillance in dental health service units were discursive practices of biomedical science discourse. This discourse was related to the biomedical cultural system, dental professions and public health bureaucratic cultural system.

The finding of this study suggests that both dental educational system and health service system should be incorporated to emphasize health-oriented concepts rather than disease-oriented ones, so that patients may be treated holistically.

**KEY WORDS: ORAL HEALTH PROMOTION/ DENTIST/
BIOMEDICAL SCIENCE DISCOURSE**

140. pp. ISBN 974-04-4985-9